

BESÖK MUSIKAVDELNINGEN
VID ÖREBRO UNIVERSITET

Lyckad kursdag om filmmusik

Musikbibliotekarieutbildning del 2

Så här tjustigt exponeras material på den nya Musikhögskolan i Örebro bibliotek. Läs mer på s. 7.

FASTA AVDELNINGAR

3. Redaktörens ruta
3. Ordföranden har ordet
7. Biblioteksstafetten
8. Nytt från styrelsen
Stiftsbibliotekets not-
samling

I DETTA NUMMER

4. I filmmusikens värld
5. Musikbibliotekarieutbildning
- är det möjligt? Del 2
6. Forts. från s. 4
Forts. från s. 5

MUSIK
BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksförbundet
Svenska sektionen av IAML,
www.muslib.se/smbf

Distr: Pia Shekhter, Musik- och teaterbiblioteket vid Göteborgs
universitet, Box 210, 405 30 Göteborg
ISSN 0283-104X

Redaktör: Åsa Wilén, Piteå stadsbibliotek,
Box 721, 941 28 Piteå
Tel. 0911-968 07
e-post asa.wilen@kf.pitea.se

Prenumerationer inkl. medlemskap:
enskilda 200:-, institutioner 300:-
Postgiro 65 21 22-3

Layout:
Johan Ögren

“Det ska fan vara tidningsredaktör” kom det deltagande från en av mina kollegor när jag yvdes en smula över svårigheterna att få in material i tid till Musikbiblioteksnytt. Men så hemskt är det faktiskt inte, om jag bara skickar ut påminnelser i god tid så brukar det gå ganska bra. Fast det är skönt att skylla ifrån sig på andra, eller hur?

Sommaren är snart över, och så även semestrar och flera trevliga konferenser. Jag vet att de nordiska musikhögskolebiblioteken träffades i Helsingfors i juni, och så har säkert flera av er varit i Warszawa i juli. Även om jag inte själv kunde delta så kommer ni naturligtvis att få läsa om detta i kommande nummer. I detta nummer presenteras bl.a. musikavdelningen vid Örebro universitetsbibliotek (tidigare Musikhögskolans bibliotek). Läs också om den spännande kursdagen som gavs i samband med årsmötet som hölls på nämnda bibliotek.

Och slutligen har Pia Shekhter på **Högskolan för scen och musik** (f.d. Musikhögskolan i Göteborg) bett att få

informera om följande:

Från 1 juli 2005 har Musikhögskolan, Operahögskolan och Teaterhögskolan vid Göteborgs universitet bildat en gemensam institution, nämligen:

Högskolan för scen och musik/Academy of Music and Drama

Vår nya webbadress är: www.hsm.gu.se

Våra nya e-postadresser är:

Biblioteket@hsm.gu.se
 Birgitta Eriksson@hsm.gu.se
 Inger Jullander@hsm.gu.se
 Pia.Shekhter@hsm.gu.se
 Ingemar.Sorenson@hsm.gu.se

Jag önskar er därmed en vacker höst. /Red.

Ordföranden har ordet

Stockholm den 24 augusti 2005

Kära medlemmar

”Snart är den blommande sommaren slut” och höstmörkret kommer krypande även om det kan vara svårt att tro. Just när jag skriver detta strålar nämligen solen och det är varmt och skönt. För att pigga upp er under årets dystraste månad, november - personligt tyckande, jag ber alla novemberälskare om ursäkt - har SMBF beslutat att arrangera en dag i hårdrockens tecken. Välkommen till Läsesalongen på Kulturhuset i Stockholm den 7 november (se bifogade inbjudan).

Årsmötet 2005 gick av stapeln i Örebro, i Musikhögskolans nya, fina hus. Det var riktigt lyckat. Själva årsdagen ägnades förutom de fasta punkterna som val och budget, bl a åt stadgerevision. Lite information om den kommande internationella IAML konferensen i Göteborg 2006 hann vi också med (hemsida finns: http://www.smbf.nu/iaml-iamic-ims2006/swe_inv.htm). Efter lunch höll fil. dr. Henrik Karlsson en föreläsning med titeln *Konst + forskning = Sant?* Själv tyckte jag att frågan besvarades närmast med ett nja. Forskning gjord av konstnärer om konst blir lätt förvillande lik traditionell forskning, utom när forskningen resulterar i ett konstverk. För den som önskar fördjupa sig

i ämnet rekommenderas Karlssons bok *Handslag, famntag, klapp eller kys?: konstnärlig forskarutbildning i Sverige*. Som avslutning på dagen fick vi en guidad visning av huset.

Påföljande dag hade föreningen ordnat en kursdag kring ämnet filmmusik. Tonsättaren Ted Ström talade om det praktiska hantverket och musikforskaren Ola Stockfelt om vad man kanske kunna benämna filmmusikens ”exegetik”. Vi har fått ett stort och positivt gensvar från kursdagens deltagare, med önskemål om flera föreläsningarna om filmmusik. Styrelsen funderar därför på en uppföljare, kanske redan nästa år.

Föreningens arbete under de kommande 10 månaderna kommer naturligt nog att präglas av Göteborgskonferensen. Vi hoppas att ni alla redan nu har bokat veckan 18-23 juni 2006. Vi behöver många som kan lära våra utländska gäster sjunga och dansa ”Små grodorna” under konferensens avslutande midsommarmiddag. Jag återkommer med mer information i nästa nummer av Musikbiblioteksnytt.

I FILMMUSIKENS VÄRLD

Av Anna Håkansson Scott

I slutet av april samlades vi i Örebro för årsmöte. Liksom några år tidigare var påföljande dag planerad som kursdag och detta år stod filmmusiken i centrum. Många reste hem, men glädjande nog tillkom många intresserade till just fredagens föreläsningar, och vi var nog åtminstone ett femtiotal som bänkade oss denna dag.

Först ut var Ted Ström. ”I huvudet på en filmmusikskapare” lydde rubriken. Han talade personligt om sitt musikaliska liv, och visade många prov från filmer han skrivit musik till. Ted har varit verksam både som musiker, sångare, kompositör och konstnär. Efter studietiden på Konstfack var han med och bildade gruppen Contact, som bl.a. hade en stor hit med Hon kom över mon (Grammis 1971). En av hans mer kända låtar är väl annars Vintersaga. I mitten av 1970-talet flyttade han till Luleå och bildade Norrbottens Järn. Tydligt har Contact återförenats på senare tid och haft en del jubileumsspelningar på bl.a. proggmusikfestivaler och förförre sommaren på Falun Folkmusikfestival.

Ström började med att nämna några tidiga filmmusikminnen: Chaplins Manschettvisan ur Moderna tider och High noon ur filmen med samma namn (Sheriffen på svenska, 1952). Annars uppehöll han sig länge vid Jacques Truffauts franska film Jules & Jim (1961) med Jeanne Moreau i den kvinnliga huvudrollen. Hon sjunger bl.a. La tourbillon (Virvelvinden). Georges Delerue har komponerat musiken, som har en given roll här. ”Man går in som i en stämning i den här filmen” menade Ted. Musiken kommenterar och breddar det känslomässiga spektrat. Han jämförde med andra filmer där musiken inte ska märkas utan bara förstärka stämningar.

Luleåtiden var en viktig period i Ströms liv. Här träffade han Lars Molin, som han kom att samarbeta med i ett stort antal filmer. De första är kanske inte så välkända - Vårt lilla bo & Hallå, det är från kronofogden. Men 1989 blev TV-serien Tre kärlekar, där Ström komponerade musiken, en tittarsuccé. Det var intressant att höra honom beskriva arbetet med att skapa ett musikaliskt tema till den här filmen. Från början hade han en

mängd idéer, som slutligen blev tre olika förslag. Det första var en swingmelodi, som anspelade på tidsandan i filmen, dvs slutet av 1940-talet och framåt. Det andra hade en folkmusikprägel och det sista var en långsam vals i form av en tidlös melodi. Han valde den sista. Själv beskriver han sig som lite valsfrälst och tycker valsen beskriver en rörelse, som han uppskattar.

Vi fick höra och se många exempel ur filmen. Det naturlyriska temat framförs som signaturmelodi med enkelt pianospel, men varierar i flera former och återkommer i andra rytmer och instrumentkonstellationer beroende på sammanhang. Själv tyckte Ted att han tagit med sig mycket inspiration från Jules & Jim när han skrev musiken till Tre kärlekar. Han betonade enkelheten. Filmmusik ska vara ganska enkel och bygga under stämningar. Den får inte vara för överlastad. Framför allt måste det finnas luft menade han.

Vidare fick vi se inslag från Potatishandlaren (1996), som bygger på en novell av Ulla Ek. Den utspelar sig på svensk landsbygd och musiken kretsar kring svensk folkmusik och country. Vi hann också med några snuttar från Den taterade änkan (1998), där Mona Malm spelar huvudrollen som stormamman Ester. Ett fastersarv blir början på ett uppbrott och ett nytt liv. Här finns ett tema och flera speciallåtar som markerar steget till en annan stämning. Sammanfattningsvis gick de 90 minuterna med Ted Ström snabbt.

Resten av dagen talade Ola Stockfelt från Göteborgs Universitet. Han är verksam som docent i musikvetenskap och lektor i musik & rörliga bilder, och disputerade 1998 med avhandlingen Musik som lyssnandets konst. Han utgick först från definitioner och historiska betingelser. Sedan fick vi en mycket noggrann analys av de allra första minuterna i Independence day (1996) i regi av Roland Emmerich. Vi lyssnade i korta intervaller på några sekunder. Det var väldigt tankeväckande och intressant och inte så lätt att återge i en artikel av detta slag, men jag ska göra ett försök.

I filmens inledning är det först alldeles mörkt och så hörs en baston, följt av ett diskantkluster. Sig-

Artikeln fortsätter på s. 6

Musikbibliotekarieutbildning - är den möjlig?

Av Bent Christiansen
Lund

Del 2 av 2

Denna variantutbildning anordnades i samarbete mellan Bibliotekshögskolan och Musikvetenskapliga institutionen vid Göteborgs Universitet. Förloppet blev följande:

1) man började med delkursen musikteori (1 poäng) vid universitetet, därefter följde det första studieåret på grundutbildningen i Borås;

2) det andra studieåret följde man 40-poängskursen i musikvetenskap vid universitetet. Den kursen gav kännedom om musikens historia, roll och funktion, inkl. icke-europeiska kulturers musik och populärmusik, vidare om musikteori, musikproduktion och -konsumtion och kulturpolitik. Den avslutande skriftliga uppsatsen skulle ha anknytning till musikbiblioteksverksamhet.

3) Slutligen följde de studerande under sitt tredje studieår den tredje och fjärde terminen på grundutbildningen i Borås. Här måste även en större uppsats utarbetas. – Fem studerande i var och en av de två årgångarna genomförde utbildningen. Därefter lades utbildningen ner – av vilken anledning har i alla fall undertecknad, som var inkopplad i andra årgången, aldrig fått information om. Men försöket var spännande, och borde ha bidragit till en mera medveten hållning till ämnet musikbiblioteksverksamhet.

Att vidareutbilda bibliotekarierna att på ett professionellt sätt kunna ta hand om nya verksamheter och medier har alltid haft en hög prioritet på danska biblioteksskolan. Sålunda även på mu-

sikområdet. Som nämnd ovan genomfördes redan 1969, efter anställningen av en fast lärare i ämnet, den första tremånaderskursen i musikkunskap. En liknande kurs genomfördes 1971-72 (här ökat till fyra månader), 1973 och 1976 (bägge vardera tre månader), slutligen i samma form 1980, 1985 och 1990 – men dessa av två månaders varighet. Dessa långa kurser kan ses som flaggskepp inom musikkursen, främst med anledning av den ämnesmässiga mångfald.

Men även många korta musikkurser på en till två veckor, anordnades av danska biblioteksskolan. Ofta i samarbete med danska musikbibliotekarierna och deras fackliga organisationer – t.ex. Dansk Musikbiblioteksforening – och särskilt i slutet av 60-talet och början av 70-talet fick vi mycket inspiration från Sverige. Själv deltog jag redan 1967 i en veckolång "diskotekskurs" i Helsingborg, – och dåvarande AV- och barnbibliotekschefen i samma stad, Anna-Maria Kyhlberg, gav ganska ofta lektioner inom AV-området på biblioteksskolan i Köpenhamn. Jag minns hur hon kom med sin "AV-väska", alltid fylld med idéer – ett mycket stimulerande bekantskap. Det samma kan sägas om många andra svenska och nordiska musikbiblioteksfolk. Kontakterna var många, även via den internationella musikbiblioteksforeningen AIBM, och gav anledning till såväl nordiska musikbiblioteksmöten och kongresser (1968 i Lund och Köpenhamn, 1972 på Hindsgavl i Danmark, 1981 i Stockholm och Mariehamn, 1985 i Trondheim) som till en senkommen fortsättning på de nordiska

musikbibliotekskursen i Bergen på 60-talet: 1988 i Göteborg, 1992 på Hanaholmen i Finland, 1997 i Voss i Norge. Det känns bra med detta nära nordiska samarbete inom musikbiblioteksverksamheten, vi kan finna mycket inspiration hos varandra – och ett mera formaliserat samarbete finns nu även inom olika verksamhetsområden, t.ex. Nordiska Orkesterbiblioteksunionen (NOBU), som bildades 2000 i Malmö som ett samarbetsorgan mellan nästan alla stora nordiska orkester- och musikdramatiska bibliotek.

Hur ser nu framtiden ut för musikbiblioteksverksamheten och för utbildningen? Vi lever i ett informationssamhälle, där icke minst folkbibliotekens uppgifter och service har förändrats. Bibliotekarierna måste kunna informera inom alla media, och måste t.ex. kunna rekommendera den bästa databasen för utskrift av noter. Mycket musik kan nu hämtas ner via internet – hur ska bibliotekarierna förhålla sig till detta? Kännedom till upphovsrättslagstiftningen är i alla fall mycket nödvändig. Slutligen finns i dag fler anställningsmöjligheter för bibliotekarierna än de som ryms inom det offentliga bibliotekssystemet, t.ex. på musikförlag, skivbolag, radio- och TV-stationer, och på bibliotek vid konsert- och operahus. Här krävs naturligtvis ganska olika förutsättningar, men fortfarande finns två gemensamma områden: en bred musik- och biblioteksfacklig kompetens.

© Bent Christiansen, Lund, februari 2005.

Litteraturlista följer på s. 6

nalen till oss tittare/lyssnare är att det är stort och ödsligt. Vi kan befinna oss i rymden och det är skräckfyllt. Överhuvudtaget är det mycket ekoeffekter inledningsvis i filmer som ska handla om rymden eller havet för att ge djupkänsla. Därefter introducerar en trumpet själva temat. Trumpeten får stå för patriotism, krig och militär. Vi tittare får se filmens titel samt en bild av månen med amerikanska flaggan på. Några stråkar tillkommer med några harmoniska ackord som får symbolisera hjälten, som troligtvis lider, offerar sig men räddar andra. Sedan tillkommer några maffiga tritonusackord som naturligtvis symboliserar yttersta ondskan. Därefter blir det några tonartsbyten och när sidotemat går från moll till dur vänder allt. Tonslingan går uppåt. Även filmkameran vänder sig nu uppåt, från månen mot Jorden, som vi tittare nu förstår ska räddas. I nästa scen befinner vi oss på jorden, en ödlig plats på den amerikanska landsbygden. Man hör cikador. Detta signalerar till oss tittare att det verkligen är tyst, annars skulle vi inte höra cikadorna, ett s.k. konventionaliserat tecken för tystnad. Plötsligt hörs en transistorradio ur ett ensligt hus. Det är R.E.M. med låten "It's the end of the world as we know it". Där slutade vår analys och jag har här bara fått med en bråkdel av allt intressant som sas.

Därefter gjorde vi en historisk resa med avstamp i 1637 års Venedig, där de första "entrébiljetterna" till en konsert kan sägas ha delats ut, genom 1890-talet och bröderna Lumière, de första ljudfilmerna och fram till 1930-talet och bl.a. filmen King kong. De första filmerna klarade sig utan musik. Sedan började man med musiker på plats i biograferna. När filmen Birth of a nation (regi: D W Griffith) hade premiär 1915 gav man sig ut på turné i USA med en symfoniorkester inför varje biografvisning. Enligt Stockfelt spelade de bästa musikerna i 1920-talets Sverige på biograferna. För att hitta rätt ljudillustrationer utkom i USA under 1920-talet "Dictionary of moods". Det var ett slags uppslagsböcker med notexempel till varje uppslagsord. Man kunde slå på ord som slag (battle), pladder & skvaller, läskighet etc. Vi fick höra

några roliga exempel. Men musikerna följde inte alltid anvisningarna exakt och man började experimentera med synkroniserat ljud. Från början fanns det två system; antingen ljud direkt på filmen, som då inte var av så bra kvalitet, eller ljud på skiva, som då kunde vara av god kvalitet, men ej så bra synkroniserat.

1927 kom The jazzsinger med Al Jolson i huvudrollen. Den kallas ibland den första ljudfilmen, vilket inte stämmer enligt Ola. Till största delen är det en stumfilm. Men här uppnår regissören målet att ljudet bättre synkas med handlingen. Det unika är småpratet mellan Jolson och hans mamma. Man har använt sig av en avancerad mikrofonteknik som gör att det går att småprata med vanlig röst vilket var unikt. Vi skrattade gott åt flera charmiga inslag. Många dialogfilmer följde på denna.

Vidare studerade vi flera inslag ur filmen King kong (1933), med musik av Max Steiner. Här finns en tydlig ledmotivsteknik med olika teman för jätteapan, flickan, ormen, hjälten osv. Slutligen landade vi i 1940-talet och Hollywood med Erich Wolfgang Korngold.

Sammantaget var det en väldigt intressant dag. "Får man ha så här roligt på arbetstid" utbrast en deltagare. Det hade dock varit givande att fortsätta utvecklingen vidare in i 1940-talet och framåt. Självt blev jag så nyfiken på Lars Molins film Potatishandlaren med bl.a. Rolf Lassgård och Ingvar Hirdvall att jag gick och hyrde den på mitt lokala bibliotek. Kanske är jag den enda av Musikbiblioteksnyttens läsare som inte har sett denna pärla, men annars kan den varmt rekommenderas.

Anna Håkanson Scott
Musikbiblioteket
Sveriges Radio Förvaltning

Litteratur

Ella Arntsen: Musikbiblioteket. Hjelpebok for bibliotekarer. Oslo: Statens Bibliotekstilsyn, 1963.

Bent Christiansen: Nordisk kurs i musikbiblioteksarbejde, Göteborg 7.-11.november 1988. Rapport. Danmarks Biblioteksskole, 1989.

Dansk Musikbiblioteksforening – Dansk Sektion af AIBM: 2. Nord-

iska AIBM kongres. Hindsgavl 25.-27.februar 1972. Kongresrapport. København, 1972.

Lov nr. 171 af 27. Maj 1964 om folkebiblioteker (Danmark).

Norsk Musikkbiblioteksforening: 4. Nordiske musikkbibliotekmøte (Trondheim 16.-19.april 1985). Rapport.

Referat fra nordisk kurs i musikkbibliotekarbeid, Bergen 24.-29. mai 1965.

Oslo: Statens Bibliotekstilsyn, 1965.

Tonvikt på musik / av Bibbi Andersson, Lars G Andersson, Barbro Borg och Henrik Karlsson. Nacka: DIK-förbundet, 1986.

Tredje nordiska musikbiblioteksmötet 13-16 maj 1981 i Stockholm och Mariehamn. Rapport, red. Birgitte Horne Jensen. Stockholm: Svenska musikbiblioteksforeningen, Musikaliska akademiens bibliotek, 1981.

Något om den nya Musikhögskolan i Örebro och dess musikavdelning

av Tomas Nydén
biblioteksansvarig

Den nya Musikhögskolan i Örebro, "Musik i skogsbacke", skapades av Jan Izikowitz, arkitekt hos Lund & Valentin i Göteborg. Som namnet antyder ligger byggnaden i anslutning till en skog med utsikt över hela Campusområdet.

Skolan består av fyra sammankopplade huskroppar skilda åt av en "fyrvägs-korsning". Hänsyn till naturen har varit ledstjärnan hela vägen under planering och byggnation. Skolan är en av Sveriges första fullständigt miljödeklarerade universitetsbyggnader, vilket innebär att minsta skruv har utvärderats och registrerats. Ett 200 m djupt markenergilagrar reglerar klimatet i byggnaden.

Nu numera inryms, förutom musik, även utbildning i bild, drama och ljudteknik och hela skolan är direkt anpassad efter de kraven. Man har ställt höga krav på akustik och ljudisolering. Det finns gott om övningsrum (48 st), skolan har numera en konsertsal som skulle kunna kallas spektakulär, man har sörjt för dyrbara instrument fått en säker förvaring, skolan har begåvats med en konsthall i direkt anslutning till entré och konsertsal, där finns ett välbesökt café och där finns också ett bibliotek.

Om biblioteket, eller som det numera kallas, universitetsbibliotekets musikavdelning, kan man säga mycket. Tyvärr blev kanske inte de nya lokalerna riktigt vad personalen tänkt sej. Arkitekten har mer tänkt i visionära banor än funktionella dito, vilket har inkräktat på flexibilitet och rörlighet. Eftersom biblioteksytan är helt öppen utan inglasning och möjlighet att låsa om samlingarna har varje hyllsektion försetts med ganska klumpiga, eldrivna järngaller. Hyllorna är därmed omöjliga att flytta utan stora kostnader.

Golvytan är formad som en trekant i tre plan som förbinds av trappor och en handikappsram, vilket ytterligare begränsar möjligheten att flytta hyllor eller komplettera med nya vid behov. Expansionsmöjligheten är alltså helt beskuren.

När vi flyttade in i augusti 2004 kunde vi dessutom direkt konstatera att antalet hyllmeter inte skulle räcka till och vi fick flytta all litteratur om musik till huvudbiblioteket. Kvar finns referenslitteratur, noter, fonogram, videofilmer, dvd, tidskrifter och dagstidningar.

Men allt är inte nattsvalt. Vi har begåvats med tre välutrustade lyssnarum, dryga tiotalet lyssnarplatser, ett tret-

tioal enskilda läsplatser (belägna en trappa upp men inramande biblioteket) samt två platser för grupparbeten. Därtill kommer sex datorstationer ute i biblioteket med tillgång till Internet och därmed också tillgång till universitetsbibliotekets databaser (nästan 200), alla långtifrån relevanta för verksamheten men med växande bredd på utbildningen utgör de ändå en guldgruva för studenter och lärare.

Musikavdelningen har också utrustats med en fast station för utlåning och återlämning enligt självbetjäningssprincipen, vilken har avlastat personalen betydligt och det bästa är att installationen har fungerat!!

Det mesta har hittills handlat om vårt nya bygge, naturligt nog. Allmänt kan annars sägas att avdelningen bemannas av två personer, en bibliotekarie och en assistent, totalt 1.5 tjänster. Biblioteket är numera helt öppet, dvs inte bara avsett för studenter och lärare. I och med att huvudbiblioteket betjänar även allmänheten gör vi nu sammalunda. Vi har inte märkt av någon rusning men visst har antalet besökare utifrån ökat.

Nytt från styrelsen

av Pia Shekhter, sekreterare

Senaste styrelsesammanträdet ägde rum på Kungliga Biblioteket 3 juni. Sammanträdet inleddes med att styrelsen konstituerade sig sålunda att till vice ordförande nyvaldes Christel Rosenborg, till skattmästare omvaldes Karin Oscarsson och till sekreterare omvaldes Pia Shekhter. Kursen om filmmusik var mycket uppskattad med så många som närmare femtio deltagare. Styrelsen planerar nu för nästa kursdag, som skall äga rum på Kulturhuset i Stockholm i höst - tema hårdrock! Mängder av önskemål om fortbildningskurser lämnades på utvärderingsblanketten så lägg undan pengar i biblioteksbudgeten de närmaste åren!

Christel förespråkade att vi skulle starta en så kallad blogg för att nå en yngre målgrupp. Denna skulle fungera som ett supplement till vår tidskrift. Hon hade gjort en prototyp som förevisades. Vi beslöt att SMBFs webbplats skulle få en egen domän. Adress: www.smbf.nu.

Adressändringar

Följande medlemmar har nya adresser:

Sara Meyerhöffer
Lorensborgsgatan 11 D
217 61 Malmö

*****

Per Gustafsson
Rehngatan 16, 3 tr
113 57 STOCKHOLM
Sveriges Radio Förvaltnings AB
Musikbiblioteket
Tfn: 08-784 18 35
E-post: per.gustafsson@srf.se

Stiftsbibliotekets notsamling

Av Jan Larsson
Västerås stadsbibliotek

I Sveriges äldsta stifts- och skolstäder finns i många bibliotek samlingar av musikaler från medeltiden och framåt. Så är också fallet i Västerås.

De tidigaste noterna i stiftsbiblioteket på Västerås stadsbibliotek är några blad ur det graduale, som på 1490-talet trycktes i Lübeck för Västerås domkyrka och stift. Idag existerar inte något fullständigt exemplar av denna bok, varför vi inte exakt kan ange tryckåret. Från 1500-talet och framåt blev det djäknarnas uppgift att svara för musiken såväl vid gudstjänster, bröllop och begravningar som vid kungabesök, rektorsinstallationer, jubileumsfirande och andra högtidligare profana tillfällen. Undervisning i musik blev ett viktigt inslag på skolschemat. Såväl renässansens som barockens musik, främst från Tyskland och Italien, är rikt representerad bland de bevarade musikalierna. Bland tonsättarna möter vi namn som Orlando di Lasso, Palestrina, Mikael och Hieronymus Praetorius och Andreas Hammerschmidt, En del

av notmaterialet förmedlades genom tyska kretsar i Stockholm, medan annat anskaffades direkt till Västerås. Åren 1617-1625 verkade Jonas Columbus som *rektor cantus* vid stadens gymnasium. Stämböcker, skrivna av hans hand, finns ännu kvar. År 1622 blev han skickad till Tyskland, bl a till Wittenberg, för att studera musik och skaffa musikinstrument och noter för undervisningens behov. Men även sånger från mera närliggande områden användes. Den i Finland och Sverige välkända sångboken *Piae cantiones* återfinns i sina två tidigaste upplagor, 1582 resp. 1625, i samlingarna. Även under 1700-talet utgjorde kyrkomusiken den viktigaste delen i musikundervisningen. Men under seklets senare del breddades repertoaren i tidens smak till att omfatta mera konsertmusik. Instrumentbesättningarna vidgades och nu framfördes musik av bl a Haydn, Mozart, Pleyel, Stamitz och Roman. Skolorna bidrog på så sätt aktivt till framväxten av ett

profant musikliv. Västeråsköpmannen Abraham Abrahamson Hülphers "den svenska musikhistoriens fader" publicerade 1773 sitt arbete om frihetstidens musikliv. Hans handskrifter och korrespondens till detta arbete innehåller många kompletterande uppgifter men inget notmaterial. Därremot finns några få uppteckningar av folkmusik i hans dagbok från resan i Dalarna 1757.

I slutet av 1800-talet dominerade bankmannen Rudolf Gagge musiklivet i Västerås. Han grundade bl a Västerås musiksällskap men också en amatörorkester kallad Lilla kapellet. För detta kapell skrev Gagge själv musik, som jämte den övriga repertoaren påträffas i bibliotekets stiftshyllor.

De prov på äldre tiders musikutövning i Västerås, som är bevarade i stadsbiblioteket, framförs fortfarande då och då vid olika tillfällen i såväl kyrkliga som profana sammanhang.